

ks. Henryk Sławiński¹

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

Znaczenie, geneza i struktura *Dyrektorium homiletycznego*

10 lutego 2015 roku w watykańskim biurze prasowym zaprezentowany został publicznie najnowszy dokument Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów – *Dyrektorium homiletyczne*. Dokument ten poprzedzony jest dekretem wspomnianej kongregacji podpisanym 29 czerwca 2014 roku przez jej ówczesnego prefekta kardynała Antonio Cañizaresa Lloverę, który obecnie pełni funkcję arcybiskupa Walencji. Pod dekretem podpisany jest też sekretarz wspomnianej kongregacji, niegdyś biskup Leeds abp Arthur Roche, który 10 lutego 2015 roku wraz z nowym prefektem Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów kardynałem Robertem Sarahem z Gwinei dokonał oficjalnej prezentacji dyrektorium. Dokument ukazał się w językach angielskim i włoskim. Tłumaczenia na główne języki, do których oprócz wymienionych zaliczono

¹ Henryk Sławiński – prezbiter diecezji wrocławskiej, dr hab., homileta i pedagog, profesor Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie. Wykładowca homiletyki w Wyższym Seminarium Duchownym w Tarnowie, w Wyższym Seminarium Duchownym Księży Misjonarzy św. Rodziny. Redaktor naczelny czasopisma teologicznego „Polonia Sacra”; przewodniczący Stowarzyszenia Homiletów Polskich, członek stowarzyszenia Arbeitsgemeinschaft für Homiletik, członek Zespołu Języka Religijnego Rady Języka Polskiego przy Prezydium Polskiej Akademii Nauk, członek Polskiego Towarzystwa Teologicznego. Mieszka w Krakowie.

też język hiszpański, dokonała sama dykasteria. Tłumaczenie zaś na inne języki pozostawiono w gestii poszczególnych konferencji biskupów.

Poprzedzający tekst dyrektorium dekret Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów odnotowuje znamienity, bezprecedensowy fakt, że sam papież Franciszek w adhortacji apostolskiej *Evangelii gaudium* poświęcił bardzo wiele uwagi szczegółowym kwestiom dotyczącym homilii, w tym także sposobowi jej przygotowania. Już sam ten fakt wskazuje, jak ważną rolę pełni homilia w liturgicznym życiu wspólnoty Kościoła. Słusznie więc opracowano *Dyrektorium homiletyczne* jako pomoc dla kilkuset tysięcy wyświęconych głosicieli homilii, którzy co tydzień, w niedzielę i święta, mają przywilej i obowiązek głoszenia osoby, słów i czynów Jezusa Chrystusa, Syna Bożego, jedynego Zbawiciela świata².

Celem artykułu jest analiza etapów powstania *Dyrektorium homiletycznego* oraz omówienie jego istoty i struktury. W związku z tym najpierw wyjaśniony zostanie termin „dyrektorium” i zostaną wymienione dyrektoria posoborowe. Następnie omówiona zostanie geneza *Dyrektorium homiletycznego*, a potem jego ogólna i szczegółowa struktura. Jest to pierwsze tego typu omówienie dokumentu, który z pewnością będzie poddany dalszym, pogłębionym analizom teologicznym i opracowaniom akademickim.

1. Znaczenie terminu „dyrektorium”

Sama nazwa „dyrektorium” wywodzi się z łacińskiego terminu *directorium* pochodzącego od czasownika *dirigere* – „kierować”. Nazwa ta stosowana jest dla oznaczenia zbioru szczegółowych norm regulujących postępowanie i działalność osób lub instytucji kościelnych w określonej dziedzinie³. Dyrektoria kościelne mają wielowiekową tradycję. Najstarsze pochodzą z XV wieku i zawierają szczegółowe wytyczne dotyczące

² Congregation for Divine Worship and the Discipline of the Sacraments, *Decree*. Prot. N. 531/14, [w:] *Homiletic Directory*, Vatican City 2014 [dalej: DH].

³ Por. F. Pasternak, *Dyrektorium*, [w:] *Encyklopedia katolicka*, t. 4, pod red. R. Łukaszyka, L. Bieńkowskiego, F. Gryglewicz, Lublin 1983, kol. 432.

odprawiania mszy świętej oraz liturgii godzin, nazywanej wówczas oficjum. W późniejszym czasie nazwę „dyrektorium” stosowano także dla określenia zbioru zasad życia duchowego, a także odprawiania ćwiczeń duchowych. Temu celowi służyło na przykład dyrektorium rekolekcyjności – *Directorium exercitium spiritualium sancti Ignatii* opracowane w Rzymie w 1591 roku przez generała jezuitów Klaudiusza Aquawię (1543–1615) na podstawie zapisków pierwszych towarzyszy św. Ignacego, który sam dał podwaliny pod ćwiczenia duchowne, zasady rozmyślania, rozeznawania natchnień i rachunku sumienia dzięki pobytowi w Manresie niedaleko Montserrat i Barcelony w latach 1522–1523⁴.

Inne dyrektoria podawały zasady wykonywania urzędów lub organizacji życia w domach zakonnych⁵. Po II Soborze Watykańskim nazwa „dyrektorium” oznacza zbiór norm określających szczegółowo, w jaki sposób mają być wprowadzane w życie wskazania zawarte w dokumentach soborowych⁶. Ojcowie soborowi zalecili wprost opracowanie różnych dyrektorii, rozumianych jako poradniki duszpasterskie dotyczące poszczególnych grup wiernych, żyjących w różnym kontekście kulturowym i społecznym, a także poradnik nauczania katechetycznego: „święty Sobór postanawia, by na użytek tak biskupów, jak i proboszczów, sporządzono ogólne poradniki duszpasterskie celem dostarczenia im pewnych wytycznych dla łatwiejszego i stosowniejszego wywiązywania się ze swoich zadań duszpasterskich. Należy również sporządzić zarówno specjalny poradnik traktujący o pieczy duszpasterskiej nad odrębnymi grupami wiernych w różnych warunkach poszczególnych narodów lub krajów, jak i poradnik katechetycznego nauczania ludu chrześcijańskiego, w którym byłaby mowa o podstawowych zasadach tegoż nauczania, jego organizacji oraz opracowaniu książek dotyczących tego przedmiotu. W opracowaniu zaś tych poradników trzeba również brać w rachubę uwagi przedstawione czy to przez Komisję, czy przez ojców soborowych”⁷.

⁴ Por. M. Radej, *Potrzeba „Dyrektorium homiletycznego”*, „Polonia Sacra” 28 (2011), s. 188.

⁵ Por. F. Pasternak, *Dyrektorium*, [w:] *Encyklopedia katolicka*, t. 4, dz. cyt., kol. 432.

⁶ Por. F. Pasternak, *Dyrektorium*, [w:] *Encyklopedia katolicka*, t. 4, dz. cyt., kol. 433.

⁷ Sobór Watykański II, *Dekret o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele*. *Christus Dominus* (28.10.1965), 44.

2. Geneza *Dyrektorium homiletycznego*

Analizując genezę *Dyrektorium homiletycznego*, wskażemy najpierw na pierwsze sugestie dotyczące zapotrzebowania na tego typu dokument, a następnie wspomnimy inne posoborowe dyrektoria opracowane przez Stolicę Apostolską i Konferencję Episkopatu Polski.

2.1. Zapotrzebowanie na dyrektorium homiletyczne

Prace nad *Dyrektorium homiletycznym* były poprzedzone debatami o potrzebie przygotowania go. Po raz pierwszy zaczęto mówić publicznie i konkretnie o zapotrzebowaniu na dyrektorium homiletyczne podczas XI Zwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego Synodu Biskupów poświęconego Eucharystii (2–23.10.2005). Podczas obrad tego synodu prefekt Kongregacji Doktryny Wiary abp William Levada, bezpośredni następca kardynała Josepha Ratzingera na tym stanowisku, podjął kwestię homilii w kontekście systematycznego przekazu treści wiary⁸. Stwierdził, że w swej treści muszą one czerpać z Biblii oraz doktryny Kościoła, a także służyć wiernym w refleksji nad życiem. Abp Levada zauważył, że nawet praktykujący wierni mają braki w zakresie znajomości treści wyznawanej wiary, co z kolei utrudnia jej przekaz dzieciom i sprawia, że trudno patrzeć z perspektywy wiary na sytuacje społeczne, a także kwestie dotyczące w przedsiębiorczości, pracy, ekonomii czy polityki. Wychodząc z założenia, że homilie podczas niedzielnych mszy świętych są optymalne dla przekazania wiernym pouczeń o prawdach wiary katolickiej, stwier-

⁸ Nie jest to przypadkiem, że właśnie abp William Levada inspirował opracowanie pomocy dla duszpasterzy do głoszenia homilii podczas niedzielnych mszy świętych wzbogaconych o fragmenty katechizmu. Zanim został on prefektem Kongregacji Doktryny Wiary, był ordynariuszem kalifornijskiej archidiecezji San Francisco w Stanach Zjednoczonych. Tam też wydawane jest czasopismo „Homiletic and Pastoral Review”, w którym począwszy od adwentu 1979 roku podejmowano próby łączenia homilii z usystematyzowanym i planowym przekazem prawd wiary i zasad chrześcijańskiego postępowania. Próby opracowania integralnego programu katechetycznego na kanwie czytań z *Lekcjonarza mszalnego* wzmnożono po ukazaniu się *Katechizmu Kościoła katolickiego* w 1992 roku – por. H. Sławiński, *Między ciągłością a zmianą. Teoria homilii w Stanach Zjednoczonych po II Soborze Watykańskim*, Kraków 2008, s. 94–104.

dził, że należy opracować dla głosicieli homilii program pastoralny, który byłby dla duszpasterzy propozycją, a nie nakazem. Podstawą takiego programu powinien być rok liturgiczny oraz trzyletni cykl czytań biblijnych zawartych w lekcjonarzu, a na takiej kanwie miałyby być zaprezentowane główne treści doktryny katolickiej zawarte w *Katechizmie Kościoła katolickiego* oraz kompendium tego katechizmu. Przy tej okazji ówczesny prefekt Kongregacji Doktryny Wiary słusznie zauważył, że religijne pouczenie w homilii nie jest celem samym w sobie, ale środkiem do celu, którym jest życie wiernych w komunii z Chrystusem zarówno podczas liturgii, jak i poza nią – w pracy i w poczynku⁹.

W tym samym tonie wypowiedział się ówczesny prefekt Kongregacji ds. Kultu Bożego, kard. Francis Arinze. Zauważył on, iż podczas wspomnianego synodu jego uczestnicy wyrazili swoje obawy w kwestii niepokojącej ignorancji religijnej wiernych, nawet co do realnej obecności Jezusa Chrystusa w Eucharystii. Szansę na zmianę takiej sytuacji dostrzegli w niedzielnej homilii jako jedynym przepowiadaniu kierowanym co tydzień do większości wiernych. Zaproponowali więc, aby w trzyletnim cyklu roku liturgicznego były wyjaśniane wiernym fundamenty doktryny katolickiej z wykorzystaniem katechizmu¹⁰. Jedną z propozycji opra-

⁹ „As a concrete proposal, the archbishop suggested that the synod «request the preparation of a pastoral program that is not imposed, but proposed, to those who preach in Sunday’s Eucharistic celebration»” – *Prefect of Doctrinal Congregation backs better homilies*, <http://www.zenit.org/article-14195?l=english>, 7.10.2005 (09.04.2015); por. H. Sławiński, *Troska Kościoła o poprawę jakości homilii: od synodu o Eucharystii i „Sacramentum Caritatis” do synodu o słowie Bożym i „Verbum Domini”*, „Colloquia Theologica Ottoniana” 2012 nr 1, s. 38–39.

¹⁰ „Den Synodenväter sei klar, dass viele Katholiken nicht den richtigen Glauben an die Realpräsenz Christi in der Heiligen Eucharistie haben», erinnerte der Präfekt der vatikanischen Gottesdienstkongregation an einige weitere Themen der Bischofssynode, die von 2. bis 23. Oktober im Vatikan tagte. Das Problem sei als so groß erkannt worden, dass viele Bischöfe vorgeschlagen haben, dies in den Homilien zu thematisieren. «Da für viele Katholiken die Sonntagspredigt die einzige religiöse Unterweisung ist, die sie in einer Woche bekommen, haben die Synodenväter vorgeschlagen, dass die vier Hauptgebiete des katholischen Glaubens in der Homilie in einem Drei-Jahres-Zyklus vorkommen sollen», erklärte er.

Die vier Hauptgebiete sind die gleichen wie im Katechismus der Katholischen Kirche – Glaube, Sakramente, Moral und Gebet. «Viele Katholiken wissen wirklich grundlegende Dinge nicht», beklagte Arinze. «Das ist ein Faktum, das niemand abstreiten kann» – F. Arinze, *Die Leute kommen nicht zur Messe, um unterhalten zu werden*, <http://www.kath.net/detail.php?id=12024>, 14.11.2005 (09.04.2015); por. H. Sławiński, *Troska Kościoła o poprawę jakości ho-*

cowanych przez XI Zwyczajne Zgromadzenie Ogólne Synodu Biskupów na temat Eucharystii (2–23.10.2005), Propositio 19, zawierała zachętę „do opracowania pomocy duszpasterskich, opartych na trzyletnim lekcjonarzu, które by pomogły połączyć przepowiadanie związane z przewidzianymi czytaniem z głoszeniem prawd wiary”¹¹.

Echem tych oczekiwań ojców synodalnych była wypowiedź papieża Benedykta XVI w adhortacji *Sacramentum Caritatis* (22.02.2007) na temat „konieczność poprawienia jakości homilii”, unikania „homilii ogólnych i abstrakcyjnych” i dowartościowania katechetycznego celu homilii: „Jest wskazane, by wychodząc od trzyletniego cyklu lekcjonarza, przedstawiano wiernym w sposób właściwy homilie tematyczne, w których omówiono by w ciągu roku liturgicznego wielkie zagadnienia wiary chrześcijańskiej. Treść do nich należy czerpać w sposób pewny z Magisterium w oparciu o cztery «filary» określone przez Katechizm Kościoła katolickiego i niedawno ogłoszone Kompendium, a więc: wyznanie wiary, celebrowanie misterium chrześcijańskiego, życie w Chrystusie, modlitwa chrześcijańska”¹².

Papież Benedykt XVI niezwykle wysoko cenił homilie. Zdaniem Armina Schwibacha Benedykt XVI pokazał praktycznie, jak się głosi, jak się powinno głosić i jak można głosić¹³. Z inicjatywy tego papieża w dniach 5–26 października 2008 roku odbyło się w Rzymie XII Zwyczajne Zgromadzenie Ogólnego Synodu Biskupów na temat słowa Bożego w życiu i misji Kościoła. Podczas tego synodu niektórzy biskupi wyartykułowali wprost zapotrzebowanie na dyrektorium homiletyczne. W swoim wystąpieniu australijski arcybiskup Canberra–Goulburn Mark Benedict Coleridge przypomniał, że II Sobór Watykański przesunął akcent z kazania rozumianego jako wyjaśnianie katolickiej doktryny, pobożności i norm dyscyplinarnych na homilię rozumianą przede wszystkim jako wyjaśnianie i aplikacja Pisma Świętego (ang. *exposition and application of Scrip-*

milii: od synodu o Eucharystii i „Sacramentum Caritatis” do synodu o słowie Bożym i „Verbum Domini”, dz. cyt., s. 39.

¹¹ Benedykt XVI, *Sacramentum Caritatis*, 46, przypis 143.

¹² Benedykt XVI, *Sacramentum Caritatis*, 46; por. H. Sławiński, *Troska Kościoła o poprawę jakości homilii*, dz. cyt., s. 38; H. Sławiński, *Między ciągłością a zmianą*, dz. cyt., s. 83–87.

¹³ A. Schwibach, *Benedikt XVI. – der große Prediger*, <http://kath.net/news/50091>, 7.04.2015 (09.04.2015).

ture). Apelował też o przepowiadanie, w którym można by doświadczyć mocy Chrystusa¹⁴, przepowiadanie kerygmatyczne i misyjne. Jako pomoc do takiego właśnie przepowiadania zaproponował przygotowanie *Ogólnego dyrektorium homiletycznego*, które uwzględniałoby także *Ogólne dyrektorium katechetyczne* i *Ogólne wprowadzenie do mszału rzymskiego*. Takie dyrektorium powinno, zdaniem abpa Coleridge'a, uwzględniać uniwersalne doświadczenie Kościoła bez przesłaniania geniuszu Kościołów partykularnych czy też geniuszu poszczególnych głosicieli homilii. Ponadto służyłoby ono zapewnieniu solidniejszego i systematycznego przygotowania homilistów w seminariach i domach formacyjnych. Podkreślając znaczenie homilii niedzielnych, australijski hierarcha przytoczył argument, że są one dla większości katolików jedynym momentem kontaktu ze słowem Bożym¹⁵. Dokonując podsumowania z pierwszej sesji synodu w angielskojęzycznej grupie roboczej, metropolita Waszyngtonu abp Donald William Wuerl sugerował, by prawdy doktrynalne były w przepowiadaniu harmonizowane z obrazami biblijnymi, albowiem *Katechizm Kościoła katolickiego* odzwierciedla dwadzieścia wieków doświadczeń Kościoła ze słowem Bożym. Toteż lekcjonarz mszalny udostępniający wiernym teksty biblijne w trzyletnim cyklu oraz *Katechizm Kościoła katolickiego*

¹⁴ „The Second Vatican Council called for a renewal of preaching which involved a shift from the sermon understood primarily as an exposition of Catholic doctrine, devotion and discipline to the homily understood primarily as an exposition and application of Scripture. Such a shift has been accomplished only in part. One reason for this is that preaching too often takes the kerygma for granted, and this at a moment in Western cultures when the kerygma cannot be taken for granted. If it is, there is the risk of a moralistic reduction of preaching which may evoke interest or admiration but not the faith that saves. Preaching will not be an experience of Christ's power” – M. B. Coleridge, *Intervention* 003, 07.10.2008, [00021–02.05] [IN003] [Original text: English], http://www.vatican.va/news_services/press/sinodo/documents/bollettino_22_xii-ordinaria-2008/02_inglese/b06_02.html (09.04.2015).

¹⁵ „Such a Directory would draw upon the experience of the universal Church in providing a framework without stifling the genius of particular Churches or individual preachers. It would help to ensure a more solid and systematic preparation for preachers in seminaries and houses of formation, and this at a time when all recognise how vital preaching is, since the one point of contact with the Word of God for most Catholic people is the celebration of the Sunday Eucharist with its homily” – M. B. Coleridge, *Intervention* 003; por. H. Sławiński, *Troska Kościoła o poprawę jakości homilii*, dz. cyt., s. 46.

go powinny być postrzegane jako korelaty, aby bogactwo słowa Bożego było przedstawiane w kontekście eklezjalnym¹⁶.

Opracowana jako owoc synodu lista 55 propozycji – *Propositiones* – mająca posłużyć Benedyktowi XVI przy pisaniu adhortacji posynodalnej zawierała jeden punkt (nr 15) dotyczący homilii, a w nim sugestię przygotowania dyrektorium homiletycznego, które byłoby pomocne dla głosicieli słowa Bożego. Powinno ono poruszać tematy biblijne sugerowane w lectionarzu, a także pryncypia homiletyczne oraz zasady komunikacji społecznej¹⁷.

¹⁶ „The Liturgy is both an act of worship and a pedagogue. The three-year cycle of the Lectionary in its presentation of Scripture offers us an extraordinary opportunity to link the twenty century-long experience of that Scripture reflected in the Catechism of the Catholic Church. The two, the Lectionary and the Catechism of the Catholic Church, should be seen in their correlative qualities. [...] The liturgical homily provides the best occasion for our faithful to encounter the living person of Christ from within an authentic ecclesial and communal setting. The integration of elements of the Catechism of the Catholic Church with the readings from the Lectionary offers us an opportunity to demonstrate how the World of God is able to animate our personal and communal life with Christ and, at the same time, articulate the Church's faith that has been immeasurably enriched by the living tradition of twenty centuries. In this way the homily helps the faithful to understand more fully the Word of God and it does so precisely because it is proclaimed and interpreted within its proper context, that is, within the liturgical, doctrinal and moral tradition of the Church itself. An understanding of the ecclesial context of Gods revelation also helps the hearer of the homily reaffirm not only the meaning of the Word but an allegiance and adherence to the body of Christ – the Church. My point in this intervention is simply, that, giving the opportunities we have in each homily and every religious education instruction we should look to the Catechism of the Catholic Church as a rich resource. That compendium of faith is a fruitful tool for every preacher and catechist to present the Word of God in the richness and depth of its ecclesial context” – D. W. Wuerl, *Summary. Working Groups - First Session. Intervention 056*, 08.10.2008, http://www.vatican.va/news_services/press/sinodo/documents/bollettino_22_xii-ordinaria-2008/02_inglese/b08_02.html (09.04.2015); por. H. Sławiński, *Troska Kościoła o poprawę jakości homilii*, dz. cyt., s. 46–47.

¹⁷ Por. XII Zwyczajne Zgromadzenie Ogólne Synodu Biskupów, *Propositiones*, nr 15, http://www.vatican.va/roman_curia/synod/documents/rc_synod_doc_20081025_elenco-prop-finali_it.html, 25.10.2008 (09.04.2015). „To help the preacher in the ministry of the Word, and in continuity with the teaching of the post-synodal apostolic Exhortation *Sacramentum Caritatis* (No. 46), the synodal fathers desire the elaboration of a *Directory on the Homily*, which should show, together with the principles of homiletics and of the art of communication, the content of the biblical topics that appear in the lectionaries that are used in the liturgy” – *Synod Propositions 11–15. Conclusions of Episcopal Assembly on Word of God*, 4.12.2008, <http://www.zenit.org/en/articles/synod-propositions-11-15> (09.04.2015); por. *Homiletic up-*

Według dość kuriozalnej relacji Katolickiej Agencji Informacyjnej na synodzie „mówiono o potrzebie odnowy kaznodziejstwa, w tym przygotowania *Dyrektorium Generalnego Homiletyki*, kaznodziejstwa biblijnego czy ograniczenia homilii do 5 minut”¹⁸. Na szczęście Stolica Apostolska zostawia duszpasterzom wolność w kwestii decydowania o długości homilii.

W posynodalnej adhortacji *Verbum Domini* papież Benedykt XVI wyartykułował wprost potrzebę opracowania *dyrektorium homiletycznego*. Zdaniem papieża „przepowiadanie słowa Bożego z właściwym odniesieniem do Lekcjonarza jest naprawdę sztuką, którą należy kultywować. Zatem nawiązując do tego, o co prosił poprzedni Synod w odniesieniu do Kompendium eucharystycznego, zwracam się z prośbą do kompetentnych władz, aby pomyślano również o odpowiednich narzędziach i materiałach, które pomogą kapłanom w jak najlepszym wypełnianiu ich zadania, takich jak na przykład *Dyrektorium homiletyczne*, w którym kaznodzieje będą mogli znaleźć pomoc przydatną w przygotowywaniu się do pełnienia swojej posługi”¹⁹.

2.2. Wcześniejsze dyrektoria Kościoła powszechnego

Warto zauważyć, iż *Dyrektorium homiletyczne* jest jednym z wielu tego rodzaju dokumentów. Oprócz niego ukazało się po soborze co najmniej dziewięć innych dyrektorii. Jako pierwsze po II soborze watykańskim opracowane zostało *Dyrektorium ekumeniczne*, zawierające normy, wytyczne i postulaty dotyczące realizacji soborowych wskazań w zakresie ekumenizmu. Przygotowano je w Sekretariacie do Spraw Jedności Chrześcijan i opublikowano pod tytułem *Directorium ad ea quae a Concilio Vaticano Secundo de re oecumenica promulgata sunt exsequenda*. Promulgo-

dating and „Directory on the Homily”, <http://www.zenit.org/article-24470?l=english>, 4.12.2008 (09.04.2015); por. H. Sławiński, *Troska Kościoła o poprawę jakości homilii*, dz. cyt., s. 51–52.

¹⁸ *Synod biskupów: mija pierwszy tydzień obrad*, <http://ekai.pl/wydarzenia/swiat/x15993/synod-biskupow-mija-pierwszy-tydzien-obrad/>, 12.10.2008 (09.04.2015). Notka była o tyle kuriozalna, że nikt podczas synodu nie mówił o skróceniu homilii do 5 minut.

¹⁹ Benedykt XVI, adhort. apost. *Verbum Domini* 60; por. H. Sławiński, *Troska Kościoła o poprawę jakości homilii*, dz. cyt., s. 52–53.

wano je w dwóch częściach: pierwszą 14 maja 1967 roku, drugą 16 kwietnia 1970 roku²⁰. Następnym dyrektorium opracowanym po II soborze watykańskim było *Dyrektorium katechetyczne – Directorium catechisticum generale* z 11 kwietnia 1971 roku, przygotowane przez Kongregację ds. Duchowieństwa, a tłumaczone jako *Ogólna instrukcja katechetyczna*²¹. Po dwudziestu sześciu latach ta sama kongregacja opracowała jeszcze jeden analogiczny dokument, *Dyrektorium ogólne o katechizacji* opublikowane w Watykanie w uroczystość Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny, 15 sierpnia 1997 roku²².

Kongregacja ds. Duchowieństwa wydała jeszcze inne dyrektoria. Najpierw 31 stycznia 1994 roku zostało zaakceptowane przez Jana Pawła II *Dyrektorium o posłudze i życiu kapłanów*, a niemal dwadzieścia lata później przygotowane zostało nowe wydanie, podpisane 14 stycznia 2013 roku przez papieża Benedykta XVI, a promulgowane przez Kongregację ds. Duchowieństwa 11 lutego tegoż roku jako *Dyrektorium o posłudze i życiu prezbiterów*. To nowe wydanie jest poszerzone względem wcześniejszego o naukę Jana Pawła II i Benedykta XVI.

Dyrektoria dotyczące posługi prezbiterów były poprzedzone dyrektoriami na temat posługi biskupów. 22 lutego 1973 roku Święta Kongregacja Biskupów opublikowała *Dyrektorium o pasterskiej posłudze biskupów Ecclesiae imago*, a trzydzieści jeden lat później, to jest 22 lutego 2004 roku ukazało się *Dyrektorium o pasterskiej posłudze biskupów Apostolorum Successores* przygotowane przez Kongregację ds. Biskupów. Oba dokumenty zawierają praktyczne aplikacje soborowego nauczania przedstawionego w *Dekrecie o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele Christus Dominus*.

Innym dyrektorium przygotowanym przez Stolicę Apostolską był dokument Świętej Kongregacji Kultu Bożego *Dyrektorium o Mszach św. z udziałem dzieci*, które zostało promulgowane 1 listopada 1973 roku²³.

²⁰ Por. Leonard Górka, *Dyrektorium ekumeniczne*, [w:] *Encyklopedia katolicka*, t. 4, dz. cyt., kol. 433.

²¹ Por. M. Radej, *Potrzeba „Dyrektorium homiletycznego”*, „*Polonia Sacra*” 28 (2011), s. 193.

²² Por. M. Radej, *Potrzeba „Dyrektorium homiletycznego”*, dz. cyt., s. 192–194.

²³ Por. H. Sławiński, *Homilia do dzieci – pedagogiczne wyzwanie*, „*Msza Święta*” 787 (2012) nr 5, s. 9–12.

Wszystkie te dyrektoria dotyczyły Kościoła powszechnego i podejmowały ważne kwestie praktyczne, które domagały się stanowiska Stolicy Apostolskiej przy wprowadzeniu w życie wskazań II Soboru Watykańskiego.

Jeszcze innym dyrektorium wydanym przez Kongregację Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów było *Dyrektorium o pobożności ludowej. Zasady i wskazania*. Jan Paweł II zatwierdził ten dokument 14 grudnia 2001 roku, a wspomniana kongregacja opublikowała go po łacinie 17 grudnia tegoż roku. Watykańskie tłumaczenie tego dokumentu na język angielski ukazało się na watykańskiej stronie internetowej w sierpniu 2002 roku²⁴, a polskie wydanie zostało opublikowane drukiem przez wydawnictwo Pallottinum w 2003 roku²⁵. To dyrektorium rozwijało usilne soborowe zalecenie nabożeństw chrześcijańskiego ludu oraz zachętę do tego, by je „uporządkować, aby były zgodne ze świętą liturgią, z niej niejako wpływały i do niej wiernych prowadziły. Liturgia bowiem ze swej natury znacznie je przewyższa”²⁶.

2.3. Dyrektoria Kościoła w Polsce

Kościół lokalne przygotowały swoje dyrektoria. Również Kościół w Polsce przygotował kilka dyrektoriów służących implementacji nauczania Kościoła powszechnego po II Soborze Watykańskim w poszczególnych dziedzinach działalności duszpasterskiej w Polsce. Uznano za potrzebne opracowanie *Dyrektorium apostołstwa świeckich*, *Dyrektorium katechetycznego Kościoła katolickiego w Polsce* oraz *Dyrektorium duszpasterstwa służby liturgicznej*. Pierwsze z wymienionych, *Dyrektorium apostołstwa świeckich*, pomyślane jako instrukcja wykonawcza do soborowego *Dekretu o apostołstwie świeckich*, jest najstarszym z polskich dyrektoriów posoborowych. Zostało ono opracowane przez Komisję do Spraw Apostołstwa Świeckich

²⁴ Congregation for Divine Worship and the Discipline of the Sacraments, *Directory on popular piety and the liturgy* (17.12.2001), http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/ccdds/documents/rc_con_ccdds_doc_20020513_vers-direttorio_en.html (10.04.2015).

²⁵ Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *Dyrektorium o pobożności ludowej i liturgii. Zasady i wskazania*, Poznań 2003.

²⁶ Sobór Watykański II, konst. *Sacrosanctum concilium*, 13.

pracującą pod przewodnictwem metropolity krakowskiego kard. Karola Wojtyły. Dokument ten został przyjęty przez Konferencję Episkopatu Polski w 1970 roku²⁷.

Drugie z polskich dyrektorium to *Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce*. Zostało ono opublikowane drukiem w 2001 roku w Krakowie jako urzędowy dokument Konferencji Episkopatu Polski, dający podstawę do pracy katechetycznej w całym kraju, w tym także nauki religii w szkole. Dyrektorium to zostało przygotowane pod kierunkiem trzyosobowego zespołu specjalistów z zakresu katechetyki: ks. prof. R. Murawskiego, który był przewodniczącym, oraz ks. Kazimierza Misiaszka i ks. Piotra Tomasika²⁸. Przygotowanie tego dokumentu było wprost zalecone przez Stolicę Apostolską. Episkopaty narodowe zostały zobligowane do takich prac zarówno przez *Dyrektorium katechetyczne* z 1971 roku, jak i *Dyrektorium ogólne o katechizacji* z 1997 roku. W tym ostatnim dokumencie czytamy: „Bezpośrednio na episkopatach spoczywa bardziej konkretne zastosowanie tych zasad i propozycji poprzez wskazania i dyrektoria narodowe”²⁹.

Przed kilkoma laty Podkomisja ds. Służby Liturgicznej działająca przy Komisji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów Episkopatu Polski przygotowała *Dyrektorium duszpasterstwa służby liturgicznej*, które zostało przyjęte przez 346. Zebranie Plenarne Konferencji Episkopatu Polski. Dokument ten został opublikowany w Warszawie w 2008 roku³⁰.

3. Struktura *Dyrektorium homiletycznego*

Mówiąc o strukturze dyrektorium, najpierw podamy jej ogólną charakterystykę, ze szczególnym uwzględnieniem wprowadzenia. Następnie omówimy po krótku dwie części i dwa aneksy.

²⁷ Por. M. Radej, *Potrzeba „Dyrektorium homiletycznego”*, dz. cyt., s. 195–196.

²⁸ Por. M. Radej, *Potrzeba „Dyrektorium homiletycznego”*, dz. cyt., s. 197–198.

²⁹ Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium ogólne o katechizacji*, 7.

³⁰ Por. M. Radej, *Potrzeba „Dyrektorium homiletycznego”*, dz. cyt., s. 198–199.

3.1. Ogólna struktura *Dyrektorium homiletycznego*

Na strukturę *Dyrektorium homiletycznego* składa się część wstępna tworzona przez spis treści, wykaz sześciu skrótów (KO, EG, KKK, KL, VD, WLM) oraz dekret Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów z 29 czerwca 2014 roku. Natomiast zasadniczy trzon *Dyrektorium* tworzą: wprowadzenie; część pierwsza, zatytułowana *Homilia i jej kontekst liturgiczny* i część druga, nosząca tytuł *Ars praedicandi*; a ponadto dwa aneksy. Pierwszy, pod tytułem *Homilia a Katechizm Kościoła katolickiego*, na 38 stronach ukazuje związek homilii z nauką Kościoła katolickiego przedstawioną zwięźle w *Katechizmie Kościoła katolickiego*, drugi zaś jest nieproporcjonalnie krótki, liczy zaledwie dwie strony i wymienia wybrane dokumenty źródłowe z posoborowego nauczania Kościoła na temat homilii.

We wprowadzeniu podane zostało zadanie dyrektorium, jakim jest przedstawienie celu homilii według współczesnych dokumentów Kościoła, od nauczania II Soboru Watykańskiego począwszy aż po adhortację papieża Francisza *Evangelii gaudium*. Oprócz zadania dydaktycznego dyrektorium ma także zadanie praktyczne, jakim jest dostarczenie głosicielom homilii pomocy „we właściwym i skutecznym wypełnianiu ich posłannictwa”³¹. Pomocą tą są uporządkowane i zharmonizowane ze sobą źródła biblijne i kościelne, czyli teksty czerpane z lekcjonarza mszalnego i *Katechizmu Kościoła katolickiego*.

We wprowadzeniu poczynione zostało ważne z punktu widzenia homiletyki dowartościowanie czterech osiągnięć ostatniego soboru, jakimi są: 1) uznanie priorytetu słowa Bożego w celebracji liturgicznej i w odniesieniu do homilii; 2) promocja hermeneutyki biblijnej wykorzystywanej w przepowiadaniu liturgicznym; 3) podkreślanie wpływu słowa Bożego na życie głosiciela homilii nie tylko podczas liturgii, lecz również poza nią; 4) docenienie potrzeb, kultury i sytuacji słuchaczy homilii.

³¹ Por. DH 2.

3.2. Część I. Homilia i jej kontekst liturgiczny

Część pierwsza *Dyrektorium homiletycznego* nosi tytuł *Homilia i jej kontekst liturgiczny*. W trzydziestu trzech punktach (nr 4–36) omówiono w niej trzy wyróżnione kwestie. Po pierwsze, w numerach 4–15 homilię jako taką, czyli czym jest ze swej natury, jaką pełni funkcję oraz jaki jest jej liturgiczny kontekst, którego jest integralną częścią. Po drugie, w numerach 16–25 zaprezentowano interpretację słowa Bożego w liturgii. Po trzecie, w numerach 26–36 zaprezentowano *lectio divina* jako metodę przygotowania homilii zalecaną przez ojców Kościoła i ostatnich papieży, Benedykta XVI i Franciszka. Metoda *lectio divina* składa się z lektury (*lectio*), rozważania (*meditatio*), modlitwy (*oratio*) i kontemplacji (*contemplatio*). Jej pożądanym zwieńczeniem jest działanie motywowane miłością do Boga i bliźnich (*actio*)³².

Naturę homilii określono w dyrektorium przez jej integralny związek z liturgią. Toteż homilia została określona przede wszystkim jako akt liturgiczny, mający znaczenie sakramentalne³³. Po raz pierwszy w posoborowym nauczaniu Kościoła sformułowane zostało wprost stwierdzenie, że Chrystus jest obecny w przepowiadaniu głosiciela homilii, będącego sługą Chrystusa. Sam Pan, który niegdyś ogłaszał w Nazarecie spełnianie się słów prorockich, przemawia przez homilistę do zgromadzenia liturgicznego³⁴.

Obok pozytywnego opisu natury homilii i jej definicji podanej za *Ogólnym wprowadzeniem do mszału rzymskiego*³⁵ i *Wprowadzeniem do lekcjonarza mszalnego* dyrektorium wskazuje również drogą negacji (*via negativa*), czym homilia nie jest: lekcją, konferencją, kazaniem, egzegezą, katechezą, świadectwem, moralizatorską nauką. Wszystkie te elementy mogą jednak współtworzyć homilię³⁶.

³² Por. DH 27; Benedykt XVI, *Verbum Domini*, 87; Franciszek, *Evangelii gaudium*, 152.

³³ DH 4.

³⁴ Por. DH 4; Benedykt XVI, *Verbum Domini*, 56.

³⁵ Kongregacja Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *Nowe ogólne wprowadzenie do mszału rzymskiego*. Z trzeciego wydania mszału rzymskiego (18.03.2002), Poznań 2004, 65.

³⁶ DH 6.

Zgodnie z interpretacją soborowego nauczania dokonywaną przez homiletów dyrektorium stwierdza, że kryterium odróżniającym homilię od innych form przepowiadania i nauczania jest jej integralny związek z liturgią³⁷. A więc specyfikę homilii określa nie związek z Pismem Świętym, lecz z liturgią, której częścią jest zawsze proklamacja słowa Bożego.

W części dotyczącej interpretacji słowa Bożego w liturgii dyrektorium proponuje znane zasady: 1. uwzględnienie treści i jedności całego Pisma Świętego; 2. odczytywanie Pisma Świętego w „żywej Tradycji całego Kościoła”; 3. branie pod uwagę „analogii wiary”³⁸. W dalszej części dyrektorium rozwija szczegółowo kwestię przygotowania homilii za pomocą *lectio divina*.

3.3. Część II. Lekcjonarz podstawą struktury *Ars praedicandi*

Druga część dyrektorium została zatytułowana *Ars praedicandi*. Nie traktuje ona jednak o kwestiach dotyczących retoryki i sposobu wygłoszenia homilii, ale koncentruje się na metodzie i treściach, jakie należy uwzględnić, przygotowując i głosząc homilie. Zaproponowano więc nie gotowe homilie, a jedynie sugerowane schematy pełniące rolę klucza interpretacyjnego do niedzielnych i świątecznych tekstów biblijnych i liturgicznych. Dość szczegółowo omówione zostały tematy i teksty podejmowane w roku liturgicznym, począwszy od Triduum Paschalnego i okresu Wielkanocy, przez Wielki Post, Adwent, okres Narodzenia Pańskiego aż po okres zwykły³⁹. W ostatnim punkcie tej części, zatytułowanym *Inne okoliczności*, wyróżnione i omówione zostały: msza święta w dni powszednie, celebrowanie ślubna oraz obrzędy pogrzebowe⁴⁰. Zamieszczone tam stwierdzenia nie umknęły uwadze obserwatorów życia i nauczania Stolicy Apostolskiej. Już w pierwszych komentarzach towarzyszących publikacji *Dyrektorium homiletycznego* zwrócono szczególną uwagę na fakt, że wśród innych okoliczności wymienione zostały celebrowanie ślubne i obrzędy pogrzebu jako dwie okazje,

³⁷ DH 11.

³⁸ DH 17.

³⁹ DH 37–149.

⁴⁰ DH 150–156.

podczas których słuchaczami homilii są także niekatolicy i niechrześcijanie, a także katolicy, którzy rzadko uczestniczą we mszy świętej lub utracili wiarę. Takie audytorium stanowi argument, by głosić wobec niego elementarne prawdy wiary chrześcijańskiej i koncentrować się na istocie misterium Chrystusa⁴¹. Komentując dyrektorium, nuncjusz apostolski w Berlinie Nicola Eterovic zauważył, że procesem sekularyzacji dotknięte zostały takie okoliczności jak pierwsza komunია święta, bierzmowanie, celebrowanie sakramentu małżeństwa czy obrzędy pogrzebu chrześcijańskiego, w których często uczestniczą osoby niepraktykujące, zdystansowane do Kościoła, a nawet nieznające Jezusa Chrystusa. Dla takich osób homilia staje się pierwszym przepowiadaniem Dobrej Nowiny⁴².

Propozycje przedstawione w drugiej części *Dyrektorium homiletycznego* są rozumiane jako niewyczerpujące sugestie tego, co można powiedzieć podczas określonej celebrowania. Głównym kluczem interpretacyjnym tekstów świętych i obrzędów danej celebrowania, a więc podstawowym kryterium hermeneutycznym dla homilii, jest misterium paschalne Chrystusa. W proponowanych sugestiach zastosowano w praktyce kryteria omówione w pierwszej części *Dyrektorium homiletycznego*, czyli typologię zachodzącą między Starym i Nowym Testamentem, priorytet Ewangelii pośród innych czytań, porządek czytań, a także związek liturgii słowa z liturgią eucharystyczną i życiem wiernych⁴³.

Zamieszczone propozycje są pewnym paradygmatem, który można zastosować także w liturgii mszy świętej w dni powszednie, a także w mszach świętych obrzędowych i innych celebrowaniach sakramentalnych. W zamiarze twórców dyrektorium podane wzory mogą być przydatne także dla innych obrządków Kościoła katolickiego, które stosują inny porządek czytań aniżeli ten, który został przyjęty w lekcjonarzu rytu rzymskiego⁴⁴.

⁴¹ DH 154, 156; por. C. Wooden, *Vatican gives tips on preparing homilies, tying them to catechism*, „Catholic News Service” 10.02.2015 <http://www.catholicnews.com/data/stories/cns/1500625.htm> (09.04.2015).

⁴² *Nuntius beklagt dramatischen Glaubensschwund*, „Die Tagespost” 24 (2015), rok 68, s. 7; por. Franciszek, *adhort. apost. Evangelii gaudium*, 135–144.

⁴³ Por. Congregation for Divine Worship and the Discipline of the Sacraments, *Decree*. Prot. N. 531/14.

⁴⁴ DH 39.

4. Aneksy

Pierwszy aneks, czyli dodatek, ukazuje związek homilii z nauką Kościoła katolickiego przedstawioną zwięźle w *Katechizmie Kościoła katolickiego*. Na poszczególne niedziele i uroczystości trzyletniego cyklu roku liturgicznego A, B i C podano odnośniki z katechizmu i krótkie hasła tematyczne odpowiadające zagadnieniom doktrynalnym występującym w czytaniach. W ten nowatorski sposób przy wykorzystaniu kryterium tematycznego powiązано kerygmat czytań poszczególnych niedziel i świąt trzyletniego cyklu roku liturgicznego z wybranymi fragmentami katechizmu. Aneks ten jest więc przykładem łączenia orędzia tekstów świętych: biblijnych i liturgicznych z Tradycją i nauczaniem Nauczycielskiego Urzędu Kościoła.

Drugi aneks jest bardzo ubogi, zamieszczony na zaledwie dwu stronach. Omawia on *Kościelne źródła posoborowe dotyczące przepowiadania*. Wśród tych źródeł znalazło się sześć dokumentów II Sobór Watykańskiego, to jest wszystkie cztery konstytucje oraz dwa dekryty: *Ad gentes divinitus* i *Presbyterorum ordinis*. Następnie do źródeł zaliczone zostało nauczanie papieskie, księgi liturgiczne, Kodeks prawa kanonicznego oraz Dokumenty kongregacji Kurii Rzymskiej.

Z nauczania papieskiego na uwagę autorów dyrektorium zasłużyły dwa dokumenty Pawła VI: *Mysterium fidei* i *Evangelii nuntiandi*; pięć dokumentów Jana Pawła II: *Catechesi tradendae*, *Pastores dabo vobis*, *Pastores gregis*, *Dies Domini*, *Novo millennio ineunte*; dwie adhortacje Benedykta XVI: *Sacramentum caritatis*, *Verbum Domini* i jedna adhortacja Franciszka – *Evangelii gaudium*. Z kolei wśród źródeł liturgicznych wymienione zostały cztery wprowadzenia do ksiąg liturgicznych: *Ogólne wprowadzenie do mszału rzymskiego*, *Wprowadzenie do drugiego wydania lekcjonarza mszalnego*, *Wprowadzenie do obrzędów pogrzebu chrześcijańskiego* i *Wprowadzenie do obrzędów sakramentu małżeństwa*. Natomiast wśród dokumentów kongregacji Kurii Rzymskiej zauważone zostały trzy instrukcje: *Inter oecumenici* (26.11.1964), *Eucharisticum mysterium* (25.05.1967), *Liturgicae instaurationes* (5.09.1970) i trzy dyrektoria: *Dyrektorium ogólne o katechizacji* (11.04.1971), *Dyrektorium o życiu i posłudze presbiterów* (31.01.1994), *Dyrektorium o pasterskiej posłudze biskupów Apostolorum Successores* (22.02.2004).

Nie są to wszystkie dokumenty Stolicy Apostolskiej, w których jest mowa o homilii. Podana bibliografia nie jest więc wyczerpująca. O ile można zrozumieć pominięcie wielu różnych dokumentów, o tyle zdumiewające jest nieuwzględnienie ważnej instrukcji tej samej kongregacji, która przygotowała *Dyrektorium homiletyczne*, to jest *Instrukcji o tym, co należy zachowywać, a czego unikać w związku z najświętszą Eucharystią. Redemptionis sacramentum* z 2004 roku⁴⁵.

Podsumowanie

Pojawienie się *Dyrektorium homiletycznego* wywołało entuzjazm wśród osób żywo zainteresowanych podniesieniem poziomu przepowiadania słowa Bożego w niedzielnych zgromadzeniach Kościoła katolickiego. Doprecyzowało ono dotychczasowe opisy i definicje homilii, nie pozostawiając wątpliwości, że o specyfice homilii jako uprzywilejowanej formie przepowiadania decyduje fakt jej integralnego związku z liturgią, a nie tylko z Pismem Świętym, które z woli II Soboru Watykańskiego jest źródłem dla wszelkiego przepowiadania kościelnego. Ponadto dyrektorium przypominało ogromną rangę homilii w duszpasterskiej posłudze biskupów, prezbiterów i diakonów. Dostarczyło ono ponadto modelu i treści służących wzbogaceniu homilii niedzielnych – w sposób systematyczny i uporządkowany – o treści katechizmowe, ale na kanwie trzyletniego cyklu roku liturgicznego, a więc przy zachowaniu liturgicznej natury homilii. Niezrozumieniem omawianego dokumentu i całej odnowy przepowiadania liturgicznego przez sobór i teologię posoborową byłyby próby interpretowania *Dyrektorium homiletycznego* jako zachęty do tematycznych kazań katechizmowych typowych dla głoszenia w okresie przedsoborowym. Zadaniem homiletów jest promowanie soborowej teologii homilii, której upowszechnieniu służy również omawiany dokument.

⁴⁵ Kongregacja Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *Instrukcja o tym, co należy zachowywać, a czego unikać w związku z najświętszą Eucharystią. Redemptionis sacramentum* (25.03.2004), tekst polski, Poznań 2004.

Uwzględnia on uniwersalne doświadczenie Kościoła, ale też pozostawia wolność dla geniuszu Kościołów partykularnych i lokalnych oraz dla geniuszu poszczególnych homilistów. Nie powinien być interpretowany jako tematyczny gorset dla głosicieli słowa Bożego.

Skierowane do całego Kościoła *Dyrektorium homiletyczne* zainspiruje wiele konferencji episkopatów do opracowania krajowych dyrektorium, które podejmą problemy dotyczące głoszenia homilii w Kościołach lokalnych. W Polsce takimi problemami domagającymi się uporządkowania są na przykład kazania rekolekcyjne głoszone zamiast niedzielnych homilii; rezygnacje z głoszenia homilii podczas mszy świętej raz w miesiącu na rzecz adoracji Najświętszego Sakramentu po mszy świętej albo na rzecz kazania pasyjnego głoszonego w Wielkim Poście podczas gorzkich żali poprzedzających mszę świętą lub następujących po niej; głoszenie homilii przez całą niedzielę na wielu mszach świętych przez jednego prezbitera, który przynajmniej w niektórych z nich w ogóle nie uczestniczy. Ponadto dyrektorium krajowe powinno ustalić szczegółowe praktyczne kwestie dotyczące listów pasterskich.

Summary

Znaczenie, geneza i struktura *Dyrektorium homiletycznego*

W związku z zapotrzebowaniem na dyrektorium homiletyczne zgłaszaniem na synodach biskupów na temat Eucharystii i słowa Bożego Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów przygotowała taki dokument, który został podpisany 29 czerwca 2014 roku, a oficjalnie zaprezentowany 10 lutego 2015 roku. Niniejszy artykuł analizuje etapy powstania *Dyrektorium homiletycznego* na tle innych tego typu dokumentów Stolicy Apostolskiej, a ponadto omawia istotę i strukturę tego dokumentu. To pierwsze omówienie dokumentu, który czeka na oficjalny przekład na język polski oraz potrzebne opracowania teologiczne.

Słowa kluczowe: dyrektorium, homilia, *Dyrektorium homiletyczne*, przepowiadanie

The Meaning, Origin and Structure of the *Homiletic Directory*

In the answer to the demands of bishops attending the synods of bishops on the Eucharist and on the word of God the Congregation for the Divine Worship and the Discipline of the Sacraments has prepared the *Homiletic directory*, signed on June 29, 2014 and officially presented on February 10, 2015. This article examines the stages of the preparation of the document in the context of other similar documents of the Holy See, and then discusses the nature and structure of the *Homiletic directory*. This is the first analysis of the document, which is waiting for the official translation into Polish as well as for the in depth theological commentaries to this document.

Keywords: directory, homily, *Homiletic directory*, preaching

Bibliografia

Arinze F., *Die Leute kommen nicht zur Messe, um unterhalten zu werden*, <http://www.kath.net/detail.php?id=12024>, 14.11.2005 (09.04.2015).

Benedykt XVI, Adhortacja apostolska *Sacramentum Caritatis* (22.02.2007).

Benedykt XVI, Adhortacja apostolska *Verbum Domini* (30.09.2010).

Coleridge M. B., *Intervention 003*, 07.10.2008 [00021–02.05] [IN003] [Original text: English], http://www.vatican.va/news_services/press/sinodo/documents/bollettino_22_xii-ordinaria-2008/02_inglese/b06_02.html (09.04.2015).

Congregation for Divine Worship and the Discipline of the Sacraments, *Decree*. Prot. N. 531/14, [w:] *Homiletic Directory*, Vatican City 2014.

Congregation for Divine Worship and the Discipline of the Sacraments, *Homiletic Directory*, Vatican City 2014.

Franciszek, Adhortacja apostołska *Evangelii gaudium* (24.11.2013).

Górka L., *Dyrektorium ekumeniczne* [w:] *Encyklopedia katolicka*, t. 4, pod red. R. Łukaszyka, L. Bienkowskiego, F. Gryglewicz, Lublin 1983, kol. 433–434.

Homiletic updating and „Directory on the Homily”, <http://www.zenit.org/article-24470?l=english>, 4.12.2008 (09.04.2015).

Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *Dyrektorium o pobożności ludowej i liturgii. Zasady i wskazania*, Poznań 2003; tekst angielski: Congregation for Divine Worship and the Discipline of the Sacraments, *Directory on Popular Piety and the Liturgy* (17.12.2001), http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/ccdds/documents/rc_con_ccdds_doc_20020513_vers-direttorio_en.html (10.04.2015).

Kongregacja Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *Instrukcja o tym, co należy zachowywać, a czego unikać w związku z najświętszą Eucharystią. Redemptionis sacramentum* (25.03.2004), tekst polski, Poznań 2004.

Kongregacja Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *Nowe ogólne wprowadzenie do Mszału rzymskiego. Z trzeciego wydania mszału rzymskiego* (18.03.2002), Poznań 2004.

Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium ogólne o katechizacji* (15.08.1997), Poznań 1998.

Nuntius beklagt dramatischen Glaubensschwund, „Die Tagespost” 24 (2015), s. 7.

Pasternak F., *Dyrektorium*, [w:] *Encyklopedia katolicka*, t. 4, pod red. R. Łukaszyka, L. Bieńkowskiego, F. Gryglewicz, Lublin 1983, kol. 432–433.

Prefect of Doctrinal Congregation Backs Better Homilies, <http://www.zenit.org/article-14195?l=english>, 7.10.2005 (09.04.2015).

Radej M., *Potrzeba „Dyrektorium homiletycznego”*, „Polonia Sacra” 28 (2011), s. 187–204.

Schwibach A., *Benedikt XVI. – der große Prediger*, <http://kath.net/news/50091>, 7.04.2015 (09.04.2015).

Sławiński H., *Homilia do dzieci – pedagogiczne wyzwanie*, „Msza Święta” 787 (2012), nr 5, s. 9–12.

Sławiński H., *Między ciągłością a zmianą. Teoria homilii w Stanach Zjednoczonych po II Soborze Watykańskim*, Kraków 2008.

Sławiński H., *Troska Kościoła o poprawę jakości homilii: od synodu o Eucharystii i Sacramentum Caritatis do synodu o słowie Bożym i Verbum Domini*, „Colloquia Theologica Ottoniana” 2012 nr 1, s. 37–62.

Sobór Watykański II, Dekret *Christus Dominus* (28.10.1965).

Sobór Watykański II, Konstytucja *Sacrosanctum concilium* (4.12.1963).

Synod biskupów: mija pierwszy tydzień obrad, <http://ekai.pl/wydarzenia/swiat/x15993/synod-biskupow-mija-pierwszy-tydzien-obrad/>, 12.10.2008 (09.04.2015).

Synod Propositions 11–15. Conclusions of Episcopal Assembly on Word of God, 4.12.2008, <http://www.zenit.org/en/articles/synod-propositions-11-15> (09.04.2015).

Wooden C., *Vatican gives tips on preparing homilies, tying them to catechism*, „Catholic News Service” 10.02.2015, <http://www.catholicnews.com/data/stories/cns/1500625.htm> (09.04.2015).

Wuerl D.W., *Summary. Working Groups - First Session. Intervention 056*, 08.10.2008, http://www.vatican.va/news_services/press/sinodo/documents/bollettino_22_xii-ordinaria-2008/02_inglese/b08_02.html (09.04.2015).

XII Zwyczajne Zgromadzenie Ogólne Synodu Biskupów, Propositiones, nr 15, http://www.vatican.va/roman_curia/synod/documents/rc_synod_doc_20081025-elenco-prop-finali_it.html, 25.10.2008 (09.04.2015).